

Post-hümanist etkileşimler kapsamında teknolojik eksen kayması

Dr. Öğr. Üyesi Özge Özkök Şişman
Yeni Medya ve İletişim Bölümü

İnsanlık tarihinin önemli değişim dinamiklerinden biri olan dijitalleşme, yapay zekâ teknolojilerinin etkisiyle hızlanmıştır. Bu gelişmeler, bireyin varoluşunu ve toplumsal ilişkilerini yeniden değerlendirmesine yol açan toplumsal, kültürel ve ekonomik etkiler yaratmıştır. Böylece iletişim süreçleri de bu dönüşümden önemli ölçüde etkilenmiş olup, bireyin yalnızca biyolojik varlığı ile sınırlı olmadığını, teknolojik ve dijital unsurların da insan deneyiminin bir parçası haline geldiğini savunan bir düşünce akımı olan post-hümanist bir bağlamda ele alınmasına neden olmuştur. İnsan ve makineler arasında kurulan iletişim süreçlerini, teknoloji aracılığıyla gerçekleşen insan-insan etkileşimlerini ve bu etkileşimlerin toplumsal sonuçlarını incelemeyi amaçlayan Post-hümanist etkileşimler, insan odaklı bir bakış açısından teknoloji odaklı bir anlayışa geçişi temsil etmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan teknolojik eksen kayması ise otonom sistemlerin, yapay zekâ ve dijital teknolojilerin insan etkileşimlerinde merkezi bir rol oynamaya başlaması süreçlerini ifade etmektedir. Post-humanist etkileşimlerin merkezinde yer alan bir diğer önemli kavram, teknolojik eksen kaymasıdır. Bu kavram, insan-merkezli bir anlayıştan teknoloji-merkezli bir dünyaya geçişi ifade etmektedir. Günümüz dijital dünyasında, sosyal medya platformları ve dijital içerik sağlama mekanizmaları, algoritmalar tarafından yönetilmektedir. Algoritmalar, kullanıcı tercihlerini analiz ederek en uygun içeriği sunmakta ve bu sayede etkileşimlerini şekillendirmektedir.

Teknolojik eksen kayması

Post-humanist düşünce, bireyin biyolojik sınırlarını aşarak, teknolojinin ve dijitalleşmenin etkisiyle genişleyen bir varoluş biçimine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda, insan ve makine arasında gelişen iletişim süreçleri önemli bir tartışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapay sosyal zekâ, makinelerin sosyal ortamlarda insanlarla etkili iletişim kurma yeteneklerini geliştirmekte, yalnızca veri sağlamakla kalmayıp, kullanıcıların duygusal durumlarına göre cevaplar üreterek temel sosyal becerileri taklit edebilmektedir. Örneğini, Siri, Alexa gibi yapay zekâ temelli sanal asistanlar ve müşteri hizmetlerinde kullanılan chatbot'lar, bireylerin günlük yaşamlarında bilgiye erişim, görev yönetimi ve sosyal etkileşim

alanlarında aktif roller üstlenmiştir. Buradan hareketle, insan-makine ilişkileri daha da derinleşerek, beyin sinyallerinin doğrudan bilgisayar sistemlerine aktarılması ve bu sinyallerin de dijital ortamlarda kontrol mekanizmalarına dönüşmesine olanak sağlayarak bireylerin makinelerle doğrudan iletişim kurabilmelerine olanak sağlanmıştır.

Algoritmik yönetim, dijital platformların kullanıcıların etkileşim biçimlerini, bilgiye erişimlerini ve sosyal etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğini tanımlayan bir kavramı ifade etmektedir. Örneğin, Instagram gibi platformlarda kullanıcıların hangi içeriklere maruz kaldıkları, algorit-



malar tarafından yönetilen bir süreçtir. Bu algoritmalar, bireylerin önceki davranışlarını ve tercihlerine göre kişiselleştirilmiş içerikler sunarak, sosyal etkileşimlere yön vermeye yardımcı olmaktadır. Buna göre, sosyal medya kullanıcılarının, algoritmalar tarafından sunulan içerikler aracılığıyla dünyayı algılayarak, bu dijital yapıların kurguladığı bir etkileşim ortamında var olduklarını da söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durum, iletişimde insanın rolünün yeniden düşünülmesine yönelik bir sorgulamayı vurgularken, bireylerin artık yalnızca birbirleriyle değil, algoritmalarla da sürekli iletişim halinde oldukları paralel bir gerçekliği ortaya çıkarmaktadır.

Teknolojinin bu kadar merkezi bir rol oynadığı dünyada, post-humanist etkileşimler, kontrol ve özgürlük kavramlarının yeniden düşünülmesine neden olmaktadır. Özellikle algoritmaların karar verme süreçlerinde giderek daha fazla yer alması, algoritmik önyargı ve veri gizliliği gibi etik sorunları gündeme getirmektedir. Algoritmaların insan davranışlarını analiz etme ve buna göre kararlar üretme yetenekleri, çeşitli toplumsal grupların dijital ortamda nasıl temsil edildiği ve hangi bilgilerin sunulduğu konusunda ayrımcılık riskini artırabilmektedir.

Yapay zekâ sistemlerinin, sosyal etkileşimlerde oynadığı

diği rol, kişilerarası ilişkiler kapsamında şeffaflık ve sorumluluk konularını da gündeme getirmektedir.

Bu kapsamda yapay zekâ tabanlı bir sanal asistanın karar verme süreçlerinin şeffaf olmaması, kullanıcıların bu sistemlerle olan etkileşimlerinde hangi verilerin toplandığını ve nasıl kullanıldığını anlamalarını zorlaştırmaktadır. Bu durum, iletişimdeki etik sınırların bulanıklaştığı bir durumu ortaya çıkarmakla birlikte, post-humanist iletişim teorisi içinde önemli bir tartışma alanı oluşturmaktadır.

Sonuç

Post-hümanizm, bireyin evrendeki merkezi konumunu sorgulayarak, insanı diğer varlıklar, makineler, hayvanlar ve çevreyle ilişkisel bir varlık olarak tanımlayan bir düşünce akımını ifade etmektedir. Bu çerçevede teknolojik eksen kaymasının, bireyi yalnızca teknolojiyi kullanan bir özne olarak değil, aynı zamanda teknolojinin kendisiyle sürekli etkileşim ve dönüşüm içinde olan bir varlık olarak ele aldığı söylenebilmektedir.

Teknoloji ile insan arasındaki sınırların bulanıklaştığını vurgulayan post-hümanizm kapsamında, teknolojik eksen kayması, bireyi yalnızca bir teknoloji kullanıcısı olarak değil, aynı zamanda teknolojiyle karşılıklı bir ilişki içinde var olan, hatta teknolojinin içinde şekillenen bir varlık olarak tanımlamaktadır. Bu durum, insan-makine ilişkilerinin yalnızca bir aracı kullanma düzleminde değil, varoluşsal bir bağlamda incelenmesini gerektirmektedir. Ayrıca teknolojik eksen kayması, etik ve felsefi soruların derinleşmesine neden olarak, etik sorumlulukları, bireyin özerkliğini, benlik algısını ve toplumsal yapıları nasıl etkilediğini de sorgulamaktadır. Bu bağlamda post-hümanist etkileşimler bağlamında teknolojik eksen kaymasının, bireyin teknolojiyle bütünleştiği, sınırlarının yeniden belirlendiği ve varoluşsal anlamlarının dönüştüğü bir süreci ifade ettiği söylenebilmektedir.

Bu dönüşümün yalnızca bilimsel ve teknolojik değil, aynı zamanda felsefi, etik ve toplumsal bir yeniden yapılanma olarak da karşımıza çıkmasıyla birlikte, birey artık teknolojiyle etkileşimin pasif bir öznesi değil, bu etkileşimin bir parçası ve biçimlendiricisi olarak yeniden konumlandırılmaktadır.

Teknolojik eksen kayması, etik ve felsefi soruların derinleşmesine neden olarak, etik sorumlulukları, bireyin özerkliğini, benlik algısını ve toplumsal yapıları nasıl etkilediğini de sorgulamaktadır

